

TBMM ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ MUHALEFET ŞERHİ

Görüşmeleri tamamlanmış olan 2/3261 Esas Sayılı Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun Teklifi BM'nin önerdiği önemli düzenlemeleri içinde barındırmaktadır. Ancak bu önemli değişikliklerin, iktidarın kendi bekasına uygun şekilde düzenlenmiş olması, evrensel hukuk normlarına ve demokratik kriterlere hala son derece uzak bir mesafede olduğunu göstermektedir. Özcesi yalnızca 6 madde ile gerekli düzenlemelerin yasalaşması mümkünken, iktidar toplumsal yapıyı hedef alan niyetlerini ortaya koymaktadır.

1-GENEL DEĞERLENDİRME:

OECD'nin Türkiye'ye 2021 yılına kadar yapması için tanıdığı düzenlemeleri içeren kanun teklifi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) kararlarında yer alan kişi ve kuruluşların faaliyetlerinin nasıl engelleneceği, malvarlıklarının nasıl dondurulacağına yönelik düzenleme öngörmekte ise de komisyon gündemine gelen önerinin çok daha farklı konuları ele aldığı ve hatta bir takım demokratik hakları engellediğini söylemek güç olmaz.

Diğer yandan İktüzük uyarınca bir kanun teklifinin en az 2 gün önce komisyon üyelerine bildiri ve toplantının bu çağrıya göre yapılması belirlenmişken teklifin alıncaya gündeme getirilmiş olması iktidarın esas niyetini de ortaya koymaktadır. Yani amaç, gerçekten kitle imha silahları ile uğraşmak değil, dernekler vakıflar sivil toplum kuruluşlarını hareketsiz bırakmaktır. Çünkü esasen BM'nin öngördüğü düzenleme birkaç madde ile yapılabilecekken iktidar 43 madde ile toplumu dizayn etme saikini ortaya koymuştur. Yine yasa teklifinin bütçe görüşmeleri dahi bitmeden meclis gündemine getirilmesi ne yazık ki kötü niyetli bir yaklaşımın açık ifadesidir.

Diğer bir husus da kanun ile ana yetkilerin İçişleri Bakanlığına verilmiş olmasına mukabil, teklif metninin İçişleri Komisyonunda görüşülmeksizin Adalet Komisyonuna getirilmiş olması mevzudur. İktüzük ve teamüller gereği kanun teklifinin, tali komisyon olarak ilkin İçişleri Komisyonunda görüşülmüş olması ardından da adalet komisyonuna getirilmesi gerekirken bu temel ilkedan taviz verilmiş, teklifin doğrudan kabulü yasama organına adeta dayatılmıştır. Bu yönü ile de teklif metninin bu şekilde kabulü mümkün değildir.

Anayasa ve İktüzüğün öngördüğü hükümlere aykırı olarak kanunların meclisten geçirilmesi iktidarın pratiği haline gelmiştir. Hukuk devleti ilkesinden verilen tavizlerin ise topluma ve ülkeye geri dönüşü

mümkün olmayan zararlar verdiği, vermeye devam ettiği tartışmasızdır. İlkın bu dayatma yönteminden vazgeçilmesi ve hukuk ilkelerinden taviz vermeyen çalışmaların gerçekleştirilmesi parlamentonun sorumluluğu olduğu kadar görevidir de.

ANAYASAYA AYKIRILIK;

Örgütlenme özgürlüğü, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kendilerini temsil eden bir toplu teşekkül oluşturarak bir araya gelmeleri özgürlüğü olarak tanımlanabilir. Örgütlenme özgürlüğü Türkiye'nin de taraf olduğu birçok uluslararası mevzuatta garanti altına alındığı gibi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da çeşitli başlıklar altında düzenlenmiştir. Bu başlıklardan biri de dernek kurma hürriyetidir.

Dernekler ve vakıflar Türkiye'de örgütlenme özgürlüğünün temel kullanım biçimleridir. Anayasa'nın 33. maddesi "dernek kurma hürriyeti" başlığı altında herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma, bunlara üye olma, üyelikten çıkma hakkına sahip olduğunu, kimsenin bir derneğe üye olmaya veya dernekte üye kalmaya zorlanamayacağını açık bir biçimde düzenlemiştir. Belirtilen haklar 33. maddeye göre aynı zamanda vakıflar bakımından da geçerlidir. Derneklerin faaliyet yürütürken özerkliği örgütlenme özgürlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır ve kamu makamlarının müdahalesi almaksızın faaliyetlerini yürütebilmelidirler.

Örgütlenme özgürlüğü ve onun bir alt türü olan dernek hakkı, anayasa kapsamında demokratik yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak görüldüğünden bu hakka getirilecek sınırlandırmaların demokratik toplumda gerekli olup olmadığı sıkı denetim altındadır.

Söz konusu yasa teklifi bu bağlamda dernek kurma ve örgütlenme özgürlüğüne ciddi müdahale teşkil ettiğinden Anayasa Md. 33'e aykırılık teşkil etmektedir.

İçişleri Bakanı ve valiliklerin STK'lerin yönetiminde bulunan ve hakkında terör soruşturması açılmış isimleri görevden alabilmesi, derneğin faaliyetini geçici olarak durdurabilecek olması ve gerekli görürse yönetimlerine kayyım atayabilmesi, daha önce ceza almış ve fakat hakkında TCK-53 üncü maddesi uygulanmış olanların dernek organlarında yer alamaması gibi öngörülen düzenlemeler hem örgütlenme özgürlüğüne hem de Anayasa Md. 33 'aykırıdır.

Bu düzenleme, yukarıda ayrıntılı olarak bahsedilen aykırılıkların yanında hukuk devleti ilkesi ve kanun önünde eşitlik hükmüne aykırıdır. Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesine, masumiyet karinesine, hakkın özüne dokunulmama, kanunun sınırlandırma ve ölçülü olma ilkesine, kişisel verilerin korunması hakkına, mülkiyet hakkına, Anayasanın 9. ve 11. Maddesine aykırıdır.

2- MADDE İNCELEMELERİ

MADDE 3- Bu madde, BMGK'nin kitle imha silahlarının yayılmasının ve finansmanının önlemesine yönelik aldığı kararlara konu olan kişi, kuruluş ve organizasyonların malvarlıklarına el koymayı düzenlemektedir. 3. maddede bu kişi ve kuruluşların Türkiye'deki malvarlıklarının dondurulması ve/veya dondurulma kararlarının kaldırılmasının, Cumhurbaşkanı'nın Resmi Gazete'de yayımlanan kararıyla gecikmeksizin uygulanacağı belirtilmektedir. Teklifin kabul edilmesi durumunda bu konuda

tek yetkili Cumhurbaşkanı olacaktır. Cumhurbaşkanı isterse, bu kişi ve kuruluşlarla dolaylı olarak ilişkisi bulunan ya da onun adına hareket eden hesapları da dondurabilecektir.

Anayasa Md 38-Masumiyet İlkesi Bakımından-Herhangi bir mahkeme kararı olmadan mal varlıklarına el konulması masumiyet karinesine aykırılık teşkil etmektedir.

Anayasa Md 35- Mülkiyet Hakkı Bakımından- Mahkeme kararı olmaksızın doğrudan Cumhurbaşkanlığınca mal varlığına el konulabilmesi durumu mülkiyet hakkının keyfiyetle ihlaline sebep olacaktır.

Anayasa Md 2-Hukuk Devleti Olma Bakımından- Kanunilik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir şekilde malvarlığına el koyma yetkisinin geniş bir yetkiyle Cumhurbaşkanlığına verilmesi hukuk devleti olma ilkesine aykırıdır.

MADDE 4- Madde ile Denetim ve İşbirliği Komisyonunun görev yetki ve sorumlulukları belirlenmektedir. Maddede yeni bir komisyon olan Denetim ve İşbirliği Komisyonundan bahsedilmiştir. Maddede adı geçen bakanlıklar ve kurumların bildireceği üyelerden oluşacak bu kurul, görüş ve bilgilerine gerek duyulan kurum ve kuruluşların temsilcilerini Komisyona çağırabilecektir. İlgili kuruluşlar yasak işlemlere ilişkin belgeleri Komisyona bildirmekle yükümlüdür. Komisyon, yasak işlem yaptığına ilişkin makul şüphe duyulan kişi ve kurumların BMGK listesine eklenmesi için BMGK'ya gönderilmek üzere Cumhurbaşkanına öneride bulunabilecektir. Yılda en az 2 defa gizlilik esaslarına göre toplanacak komisyon üyelerine her toplantı için ücret ödenmesi öngörülmektedir.

Anayasa md 20- Özel hayatın gizliliği bakımından; Birçok muğlaklık barındıran söz konusu maddede, hangi bilgi ve belgelerin kimler tarafından ve ne kadar süreliğine istenebileceği belirsiz bırakmıştır. İstenilen belgelerin gizliliğinin ne düzeyde saklı kalacağı noktasında endişeler barındırmaktadır yasa maddesi. Anayasa md 20: *Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz* der. Bu bağlamda mevzu bahis belirsizliklerin kişisel verilerin korunması hakkına aykırılık içerdiği ayrıca dernekler üzerindeki baskıyı artırıp keyfiliğe sebep olacağı aşikardır.

Ayrıca madde BMGK listesine eklenmek için öneri yapılması makul şüpheye bağlamaktadır. Böyle bir listeye girmek için makul şüphe yeterli değildir. Bunun mutlak suretle kuvvetli şüphe olması gerekmektedir.

Kanun teklifinin 7 nci maddesiyle internet ortamında yardım toplanmasına yönelik düzenleme getirilmektedir. Bu kapsamda İçişleri Bakanlığının talebi üzerine hâkim kararıyla internet ortamında yardım toplanmasında içeriğe erişim engeli kararı verilebilmesi imkânı sağlanmaktadır. Hâkimin duruşma dahi yapmaksızın erişim engeli kararı verebilmesinin önünün açılması, İçişleri Bakanlığının konuya doğrudan müdahalesi, yardım toplama faaliyetlerinin durdurulması anlamına gelmektedir. Genel değerlendirmede de ifade ettiğimiz üzere toplumsal dayanışmayı hedef alan bu düzenleme ile yurttaşlar ivedi durumlarda kampanya yapamayacak yahut toplanan paranın doğrudan hazineye aktarılmasına karşı bir şey yapamayacaktır. Her ne kadar yasa koyucu itiraz hakkını öngörmüş olsa da önerilen itiraz hakkının neticeye ne kadar etkili bir şekilde uygulanacağı şüphelidir.

Bu madde ile ilintili olan 8 inci maddede yurt içinde ve yurtdışında yapılacak olan yardım kampanyalarının usul ve esaslarının yönetmelikle düzenleneceği ifade edilmiştir. Kuşkusuz

yönetmelikte yer alacak olan ayrıntılar, yardım faaliyetlerinin ve kampanyaları açısından ağır prosedürler ve bürokratik engellemeleri de beraberinde getirebilecektir. Bunun da son yıllarda acil hastalık (SMA'lı çocuklar vb.) durumları için kullanılan yardım kampanyalarının amacına ulaşmasını etkileyici özelliği ortadadır.

9 uncu madde ile yardım toplama faaliyetleriyle ilgili konularda, kamu kurum ve kuruluşlarına bankalar dâhil gerçek ve tüzel kişilerden her türlü bilgi ve belgeyi isteyebilmesine imkân tanınması düzenlenmektedir. Burada kamu kurum ve kuruluşlarına verilecek olağanüstü yetkinin kişisel verilerin korunmasına aykırı olacağı tartışmasızdır. Bankalar dahil denilerek yurttaşların hesaplarının en detaylı bir şekilde incelenmesine olanak tanıyacak olan bu düzenlemenin herkesi "terörist" ilan edebilmenin bir diğer yolu olacağı da tartışmasızdır. Hakeza bankalardan kişi bilgilerine ve mevduat bilgilerine erişim yurttaşların hesaplarına el konulmasına dair uygulamaları da meşru kılacak ve hatta bankacılık sistemini dahi tehdit eden bir durum oluşacaktır.

10 uncu maddeyle 2860 sayılı Kanununun 29'uncu maddesinin değiştirilmesiyle idari para cezalarının artırılması, miktarı ve idari yaptırımı düzenlenmektedir. İdari para cezalarının artırılmasının manası da elbette yaptırımların ağırlaştırılmış olmasıdır. Mevcut yasada 700 lira olan para cezası 285 kat artarak 200 bin liraya kadar çıkabilecektir. İzinsiz yardım toplayanlara 5 bin liradan 100 bin liraya kadar para cezası öngörülürken, bu eylemin internet ortamında yapılması halinde ise 10 bin liradan 200 bin liraya kadar para cezası uygulanacağı hükme bağlanmaktadır. İzinsiz para toplanmasına yer ve imkan sağlayanlara ise uyarılmalarına rağmen bu faaliyeti sonlandırmamaları halinde 5 bin lira para cezası öngörülüyor. Bu açıkça para cezası uygulamasının amacı ile örtüşmeyen bir maddedir. Ölçülülük ilkesinden verilen tavizin açıkça kötü giden ekonomi için bir can simidine dönüştürülmesi bir başka niyeti ortaya sermektedir. Son yıllarda artan idari para cezası uygulamalarının yurttaşlar için büyük bir yüke dönüştüğü tartışmasızdır. Kişilerin hesaplarında en ufak bir hareketlenmenin dahi yardım kampanyası olarak nitelendirileceğini düşünecek olur isek, her yurttaşın bu türden bir suç ve cezanın muhatabı olması da kaçınılmaz gözükmektedir. Bu nedenle ölçülülükten uzak bir şekilde düzenlenen teklif metninin kabulü mümkün değildir. İktidar sosyal devlet olmanın gereklerini yerine getirmeyen yurttaşların dayanışma ile ortaya topladığı meblağların ceza adı altında tahsil edilmesi iktidarın bu yasadaki beklentisini de açıkça ortaya koymaktadır.

11 inci madde hükmü; merkezi yurt dışında bulunan ve Türkiye'de faaliyette olan vakıflar ve dernekleri kanun kapsamına almaktadır. Bu düzenlemenin de vakıf ve dernek çalışmalarını büyük oranda etkileyeceği açıktır. Dünyanın dört bir yanına dağılmış yurttaşların kendi aralarındaki birlik duygusunun bir yansıması olan dernek ve vakıfların ayrıştırılması ve hatta yurtdışı menşeli olanların kriminalize edilmesine olanak tanıyacak olan bu düzenlemenin kabulü anayasa ve evrensel ilkelerle örtüşmemektedir. Bu bahisle de kabulü mümkün değildir.

12 inci madde düzenlemesi; Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması, terörizmin finansmanı ve uyuşturucudan ceza alanların TCK 53'te belirtilen, ceza süreleri geçmiş veya affa uğramış olsa dahi dernek genel kurulları hariç hiçbir organında yer alamamasını öngörmektedir. TCK-53 hükmünün bu kanun için uygulama olanağının kaldırılmış olması; anayasaya aykırıdır. Memnu hakların iadesinin bu kanun için uygulanmayacak olması ve hakkında TCK-53 uygulanan kişilerin dernek organlarında yer alamaması ne hayatın olağan akışına, ne anayasaya ne de uluslararası mevzuata uygundur. Bu itibarla bu maddenin de teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

MADDE 13- 5253 sayılı Kanununun 19 uncu maddesinde değişiklik yapmak suretiyle derneklerin denetimini geniş bir şekilde artırmayı öngörmektedir. Dernek denetimlerine ilişkin 19'uncu maddedeki değişiklikle, mevcut durumda İçişleri Bakanı veya mülki idare amirinin talimatıyla yaptırılan denetimlerin, yine bu talimatla ve açıkça, kamu görevlileri eliyle üç yılı geçmeyecek şekilde düzenli olarak her yıl yapılacağı hüküm altına alınıyor.

Anayasa md 20- Özel hayatın gizliliği bakımından; Kamu görevlilerinden kastın kim olduğu belirsiz olmakla beraber daha önce herhangi bir periyoda bağlanmamış denetimlerin her yıl yapılacak şekilde periyoda bağlanması öngörülmüştür. Birçok muğlaklık barındıran madde, hangi bilgi ve belgelerin kimler tarafından ne kadar süreyle kullanılmak üzere istenebileceği hususunu belirsiz bırakmıştır. Anayasa md 20: *Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz* der. Bu bağlamda mevzu bahis belirsizliklerin kişisel verilerin korunması hakkına aykırılık içerdiği ayrıca dernekler üzerindeki baskıyı artırıp keyfiliğe sebep olacağı aşikardır.

MADDE 15-Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar üzerinden terörizmin finansmanının sağlanmasını engellemek için bu kuruluşlarla ilgili soruşturma başlatılması durumunda soruşturma başlatılan ilgili kişilerin İçişleri Bakanı tarafından görevden uzaklaştırılması öngörülmektedir. Yine ikinci fıkraya ile "sakınca görülmesi" durumunda İçişleri Bakanına, derhal mahkemeye başvurmak suretiyle, ilgili derneği geçici olarak faaliyetten alıkoymaya yetkisi vermektedir.

Özellikle bu madde masumiyet karinesine aykırı bir düzenlemeyi öngörmektedir. Şöyleki; hakkında henüz nihai bir karar verilmemiş kişi hakkında idareye geniş bir yetki tanınmaktadır. Hakkında kesinleşmiş bir yargı kararı olmaksızın kişi hakkında yaptırım uygulanması, temel hakkının kısıtlanması ve derneğin faaliyetlerinin durdurulması masumiyet karinesine ve lekelenmeme hakkına aykırıdır

Anayasa md 13- Kişi hak ve hürriyetlerinin kısıtlanması bakımından; Anayasa md 13: "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*" demektedir. Bu sebeple örgütlenme ve dernek kurma hakkının direkt bakanlık tarafından ortadan kaldırılması Anayasa md 13 'aykırıdır.

Anayasa madde 2- Hukuk devleti olma bakımından, Temel hakkın keyfi olarak kısıtlanması, herhangi bir yargı kararı olmadan kişinin anayasada tanımlanmış haklarının elinden alınması hukuk devleti ile bağdaşmayacak bir durumdur.

Anayasa md 33- Örgütlenme ve dernek kurma hakkı bakımından öngörülen madde İçişleri Bakanlığına dernek kurma hakkını keyfi bir şekilde ortadan kaldıracak orantısız, belirsiz ve geniş yetkiler tanımaktadır. Yasa teklifinin kendisinin başlı başına Anayasa aykırı olması bir yana yargı sisteminin geldiği hal, muhalifler ve STK'lar üzerindeki baskı ve problemler mevzuatlardan kaynaklı uygulamada hakkın özüne haksız ve keyfi müdahaleye açık hale gelmektedir. Şöyleki terör, terörist ve terörizm gibi kavramların TCK ve TMK'da geniş tanımlanması bu öngörülen yasanın uygulamada daha problemler hale gelmesine sebep olmaktadır. Ayrıca tartışma götürmez bir gerçeklik var ki o da Türkiye'de yargı bağımsızlığının ortadan kalkmış olduğudur. Bu vaziyet de uygulamada öngörülen yasanın sadece muhalif ve hak temelli çalışma yürüten STK'ları bertaraf etmeye yönelik

kullanılacağına işarettir. Bunun en yakın örneğini 2016 yılında darbe bahanesi ile OHAL KHK'leri ile kapatılan muhalif ve hak alanında çalışan STK'ların kapatılmasıyla yaşadık.

Ayrıca tüm bunları Türkiyenin siyasal konjoktüründen ve hali hazırdaki rejimden bağımsız ele almamak gerekmektedir. Ülkedevarlığınıcan alıcı şekilde hissettiren otoriter rejimin Cumhurbaşkanlığı sistemi ile kurumsallaşması ile birlikte rejim varlığını toplumsal muhalefeti yok etme üzerine kurmuştur. Yargı yürütmeye eklenerek sadece iktidar yanlısı olmayı yok etme üzerine sistemlenmiştir. Erklar ayrılığının olmadığı ülkede böyle bir yasanın uygulamada neye hizmet edeceğini tahmin etmek hiç zor değildir.

Anayasa md 36- adil yargılanma hakkı bakımından-Bu düzenlemenin adil yargılanma hakkını ihal ettiğini söylemek yerinde olur.

Madde 19-Kabahatler Kanunu kapsamında tüzel kişi temsilcilerinin, tüzel kişi yararına işleyecekleri suçlardaki idari para cezası yaptırımının kapsamına uyuşturucu suçları eklenmekte, terörün finansmanı ile uyum sağlanmaktadır. İkinci fıkra ile tüzel kişiye verilecek idari para cezası için tüzel kişi temsilcisi ile ilgili yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın beklenmeyeceği düzenlenmektedir.

Anayasa md 38-Masumiyet ilkesi bakımından; Bu madde, tüzel kişi hakkında idari para cezasına karar verilebilmesi için suçu işleyen kişi hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmanın tamamlanmasının beklenmeyeceğini düzenliyor. Anayasa'nın 38. maddesinde 'Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz' denmektedir. "Diğer yandan Anayasa koyucu masumiyet karinesini olağanüstü durumlarda dahi sınırlandırılmayacak mutlak bir ilke olarak kabul etmiştir. Fakat gelin görün ki ortada bir yargı kararı olmaksızın kesilecek yüklü para cezalarını öngörüyor madde 19.

Suç ve cezada orantılılık ilkesi bakımından;öngörülen madde, para sınırını orantısız bir şekilde yükseltiyor. Öngörülen para cezasının bu kadar orantısız ve astronomik bir şekilde yükseltilmesi orantılılık ilkesine aykırıdır ve cezanın orantılı olması da, ceza hukukunun önemli ilkelerinden bir tanesidir. Ceza, sonucunu oluşturduğu hukuki nedenle, yani suç fiiliyle daima orantılı olmalıdır. Devletin cezalandırma yetkisinin mantığı sınırını oluşturan ve kefarete düşüncesinden kaynaklanan bu ilke, ceza adaletinin ortaya çıkışında önemli bir rol üstlenmektedir.

MADDE-20 Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi hakkındaki kanununda "bildirim yükümlülüğü olanların" kapsamı genişletilerek "serbest avukatları" da eklemektedir.

Avukatlık kanununda düzenlenen sır saklama yükümlülüğüne aykırı bir düzenlemedir. Müvekkil ile vekil arasındaki güven ilişkisi mesleğin özüne dairdir. Hal böyleyken mesleğin ruhuna aykırı vekil-müvekkil güvenini kırarak bu madde kabul edilebilir değil.

MADDE-24 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkındaki Kanun'un 17'ncimaddesine ekleme yapılmaktadır. Hâkimin, aklama ve terörün finansmanı suçunun işlenmediğine yönelik kanaatinin bulunmadığı durumlarda rapor alınması ve üç ay içinde tekrar hâkim onayına sunulması düzenleniyor. Ayrıca gizli soruşturmacı görevlendirmesi ekleniyor düzenlemeye.

Anayasa Md 35- Mülkiyet Hakkı Bakımından- mal varlığınaelkonulabilme yetkisinin gecikmesi halinde sakınca var denilerek savcılıklara bırakılması durumu ve üç aylık süre içerisinde kararın bu

kadar uzun bir sürede sürüncemede bırakılmış olması durumu mülkiyet hakkının keyfiyetle ihlaline sebep olacaktır.

Silahların Eşitliği İlkesi ve hukuk devleti ilkesi Bakımından-Silahların eşitliği ilkesi hukukun en temel ilkelerinden biri olup bir yargılamada, iddia eden taraf ve savunan tarafa eşit imkanların tanınması anlamına gelen evrensel hukuk ilkesidir. Taraflarından birinin haberi olmadığı, haberi olsa bile etki edemediği, dinlenmediği, taleplerinin dikkate alınmadığı bir soruşturma, adil kabul edilemez. Gizli soruşturma ile hukuki dinlenilme hakkının ihlal edileceği aşikardır. Hukuki dinlenilme hakkından vazgeçilemez. Zira bu hak kaynağını Anayasadaki eşitlik ve hukuk devleti ilkesinden alır. Hukuki dinlenilme hakkı, hukuk devletinin bir göstergesi; hukuk devleti, hukuki dinlenilme hakkının güvencesidir

MADDE- 37 : Bu maddede yine önceki maddelerde de ihdas edildiği üzere, mal varlığının dondurulması neticesinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından Ankara Ağır Ceza Mahkemesinin onayına sunulması öngörülmüyor.. Ağır Ceza Mahkemesinin vereceği karara karşı da Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre bir itiraz yolu öngörülmüyor

Bu itirazın gerçek anlamda maddi hukuka uygun bir şekilde inceleneceğine ilişkin kuşkularımız var.. Bunun bir şekilde yeniden ihdas edilmesi gerekiyor. Diğer taraftan, özellikle maddi hukuk açısından çok ciddi şekilde mağduriyetlere neden olabilecek mal varlığının, verimli bir şekilde yönetimi için ciddi bir şekilde tedbir alınması gerekir.

3- ESASA DAİR DEĞERLENDİRME

OECD'nin Türkiye'ye 2021 yılına kadar yapması için zaman tanıdığı düzenlemeleri içeren kanun teklifi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) kararlarında yer alan kişi ve kuruluşların faaliyetlerinin nasıl engelleneceği, malvarlıklarının nasıl dondurulacağına yönelik düzenleme öngörüyor. Teklifin gerekçesinde G-7 ülkeleri tarafından kurulan Mali Eylem Görev Gücü (FATF) çalışmaları ve BM Güvenlik Konseyi kararları kapsamında "Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması ve terörizmin finansmanına karşı uluslararası düzeyde mücadele standartlarının tespit edilerek idari ve adli araçların etkin şekilde devreye konması" ifadeleri yer alıyor.

Ancak Uluslararası kuruluşları ve kararlarını gerekçe göstererek bu teklif ile birlikte iktidar ; dernekler, vakıflar, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarını doğrudan hedef alacak şekilde iç hukukta düzenleme yapmak amaçlanmaktadır. Şöyleki;

Adı, kitle imha silahlarından bahsetse de teklifte yer alan 43 maddeden yalnızca altısı buna ilişkin. Yani kanunun adı ile düzenlediği alan arasında nicel bir ilişki kurmak zor. Buna rağmen teklif, dernekleri doğrudan ilgilendiren Dernekler Kanununun yedi, dernek faaliyetlerini ilgilendiren Yardım Toplama Kanununun ise dört maddesini değiştiriyor. Yani aslında teklifin genel gerekçe kısmında ifade ettiği amaçtan başka amaçları da kapsadığını söylemek zor olmaz.

Kanun teklifinde Cumhurbaşkanı ve İçişleri Bakanı'na, sivil toplum kuruluşlarının (STK) yönetimine "kayım atama yetkisi" veren maddeler de yer alıyor. Söz konusu teklif yasalaşırsa İçişleri Bakanı ve

valilikler, STK'lerin yönetiminde bulunan ve hakkında terör soruşturması açılan isimleri görevden alabilecek, derneğin faaliyetini geçici olarak durdurabilecek ve gerekli görürse yönetimlerine kayyım atayabilecek. Buna göre, insan hakları alanında çalışan derneklerden, medya alanında çalışan derneklere kadar tüm derneklerin faaliyetleri, OHAL döneminde KHK'lerle yapıldığı gibi "geçici süreyle de olsa" sınırlandırılabilir. Dernek yöneticileri hakkında yaptıkları bir basın açıklaması ya da basın toplantısı nedeniyle soruşturma açılırsa, yönetimin yerine kayyım atanabilecek. Bu durumda hak alanında çalışan derneklerden, medya alanında çalışan derneklere kadar tüm STK'ler için kayyım tarafından yönetilmesi yolu açılmış olacak.

Bunca hak ihlalinin yaşandığı ülkede STK'ların cezalandırma korkusu olmadan faaliyet göstermelerini garanti altına alacak düzenlemelerin yapılması gerekirken zaten yeterince baskılanmış sivil toplum tamamen ortadan kaldırılmak istenmektedir. İktidar partisinin TCK ve TMK mevzuatındaki "terör", "terörist", "terörizm" kavramlarını politik çıkarları ekseninde hukuki zeminden çıkarılması sebebiyle Türkiye'deki demokratik sivil toplum kuruluşlarının keyfi biçimde kapatılması söz konusu olacak ve bu bağlamda BM'nin öngördüğü amaçların ve çerçevenin AKP Hükümeti tarafından suistimal edileceği açıktır. Öncelikle TMK'da terör kavramının geniş tanımlamasından vazgeçilmelidir.

Teklif metninde yer alan, daha önce ceza almış ve hakkında TCK-53 üncü maddesi uygulananların dernek organlarında yer almamasını öngören düzenlemenin de yasanın amacı ile bağdaşmadığı açıktır. Memnu hakların iadesi gibi bir hakkın bu yasa metni için yok sayılması, esasen bu yasanın esas niyetini ortaya koyan bir diğer yanındır. Böylelikle geçmişte ceza almış, aradan geçen süre zarfında memnu haklarını elde etmiş olan yurttaşların kriminalize edilmesi söz konusu olacaktır. Bu da Anayasanın eşitlik ilkesi başta olmak üzere çeşitli evrensel kriterlere aykırıdır.

Teklifle sivil alana getirilen bir diğer önemli düzenleme, İçişleri Bakanlığınca yapılan denetimlerin bundan böyle rutin denetimlere evrilmesi. Bilindiği gibi artık dernekler bazen Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlükleri, bazen de doğrudan İçişleri Bakanlığı denetçileri tarafından denetlenebiliyorlar. Ancak bu periyodik değil belirli bir karar üzerine veya şikayet üzerine yapılan denetimler. Teklif yasalaysa artık derneklerin her sene denetlenmesi rutin olacak, denetlenmeme ise istisna. Ve bu istisnanın süresi hiçbir biçimde üç seneyi aşamayacak. Devletin muhalif olana ve kendinden olmayana politikası gözetildiğinde bundan böyle derneklerin her yıl rutin olarak denetleneceği hususunun bir taciz aracına döneceğini söylemek mümkün.

Üstelik İçişleri Bakanlığı ve dernek denetçileri dışındaki kamu görevlilerine de bu denetim yaptırılabilir. Bu da polis, jandarma, bekçiler dahil olmak üzere kamu görevlisi sıfatı taşıyan herkesin bu denetimi yapabilmesi anlamı taşıyacak. Bu denetimlerde bilirkişi de görevlendirilebilir. Teklifin Dernekler Kanununun 19. maddesini değiştiren 13. maddesinin bir diğer özelliği, denetlenen dernekle ortaklığı bulunan derneğin de denetlenmesini otomatikman sağlaması. Dolayısıyla bir dernek başka bir derneğe hibe vermiş ise veya herhangi bir ortak çalışma tarih etmişse, denetlenen dernekte yola çıkılarak diğer bütün derneklere denetimin yolu açılmış olacak.

Dernek yardımları ve karşılıklı fon işlemleri tam anlamıyla AKP/MHP iktidarının güvenlik aparatının içerisine alınmaktadır. Ve hatta internette yapılan yardım çalışmaları da yine güvenlik aparatının konusu edilmektedir. Yani sosyal dayanışma yardımlarının yapılması ve sosyal medyada bu yardımların yaygınlaştırılması doğrudan engellenebilir vaziyete getirilmektedir. Bunun yanı sıra tedbir

konulan kişi, kurum ve organizasyonlara “fon sağlayan”ların mal varlığına idarenin keyfi kararları kapsamında el konabilecektir.

Sivil toplumda gerçekleşecek tüm yardım faaliyeti ile ilgili yürütme erkinin her türlü yetkiyi alması, istibdat rejiminin göstergesidir. Yardım kampanyalarının bile iktidarın tekeline alınmasını, tek adam rejiminin kurumsallaştırmasının bir adımı olarak algılamak lazım. Özellikle madde 17’de el koymalar ve mal varlıklarını dondurmalar ile idari cezaların “yargı kararı” beklenmeksizin İçişleri Bakanlığı ukdesine bırakılması, bu rejime güçlü bir örnektir. Ayrıca madde 15’te İçişleri Bakanlığına “sakınca” görmesi durumunda yetki verilmesi de bu rejimin örneğini güçlendirmektedir.

Özellikle madde 41’de ‘malvarlığı dondurulmasına karar verilen kişi, kuruluş veya organizasyonların yararına bilerek ya da isteyerek fon sağlayanların cezalandırılması için yeni suç ihdas edilmek’le, iktidar yürütme erkine dayanarak her kurumu “suçlu” ilan ederek “malvarlığına el koyma” yetkisine sahip olmaktadır.

Son dönemlerde iktidarın sosyal devlet ilkesinden verdiği tavizler; toplumda yardımlaşma ağlarının örülmesine yol açmıştır. Son dönemlerin en önemli hastalıkları olan SMA; ilik naklini, kök hücre naklini zaruri kılan ve masraflarını devletin ödemediği riskli hastalıklar için yurttaşlar tek çareyi yardım toplama kampanyalarında bulmaktadır. Bu tür hastalıklar için yardım toplama bahsini de direkt riske eden bu düzenlemenin, yurttaşları ne denli zorluğa düşüreceği tartışmasıdır. Hatta idareye verilen hesaplara el koyma yetkisinin, bir bebeğin hastalığını iyileştirecek düzeyde toplanan paranın hazineye devri gibi bir seçeneği de barındırması, yasa teklifinin tüm yurttaşları olumsuz etkileyeceği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Yürütme erkinin bu denli yetkilendirilmesi otoriterlikten totaliterliğe geçişte sivil, siyasi ve ekonomik toplumların/işlemlerin örüntü içerisine alınmasına işaret etmektedir. Bu yönüyle 2015 yılından beri iktidarın çizdiği yol ve rotanın bir devamı olarak totaliter rejimin inşası “kanunileştirme taktiği” ile gerçekleştirilmek istenmektedir. Öte yandan iktidar “kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanını” bahane ederek içerideki istibdat rejimini derinleştirmek istemektedir. Genel gerekçede G-7 ülkeleri ve Kanada’daki “monarşi” bahsi, içerideki totaliter rejim inşası için bahane edilmektedir.

1624 Sayılı BMGK Kararı

Uluslararası Hukuktan doğan temel yükümlülükleri yerine getirmek üzere tüm devletler gerekli önlemleri almaya çağrılmaktadır. Buna göre Birleşmiş Milletler Genel Meclisi’nin “Terörle Mücadelede İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması” başlıklı 63/185 sayılı kararı referans gösterilmektedir.

63/185 sayılı karara göre terörle mücadelede hiçbir devletin insan haklarından, demokrasiden, hukukun üstünlüğünden, etnik, dini ve cinsiyet temelindeki ayrımcılıkla mücadeleden taviz veremeyeceği açıkça belirtilmektedir. Türkiye’nin etnik azınlıkların anadillerini kullanma hakkını düzenleyen 27’nci maddesine koyduğu şerh ile imzalamış olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’ne ve ayrıca Evrensel İnsan Hakları Sözleşmesine de atıfta bulunularak bunlara dair tüm yükümlüklerin yerine getirilmesi çağrısında bulunmaktadır.

Aynı karar metninde Türkiye'nin halen imzacısı olmadığı 20 Aralık 2006 tarihli 61/177 sayılı "İnsanların Zorla Kaybettirilmesine Karşı Uluslararası Sözleşmenin" benimsenmesine de çağrı yapılmaktadır. Ayrıca ifade özgürlüğünün de kısıtlanamayacağı açıkça ifade edilmiştir.

Özetle, Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun Teklifi yasalaşmadan önce AKP İktidarının yukarıda belirtilen temel sözleşmelere ve esas maddelere ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmesi beklenmelidir. Ancak AKP İktidarı, uluslararası sözleşmelerin içinden kendi çıkarına olduğunu düşündüğü sadece bir ifadeyi esas alarak, en temel uluslararası hukuk ilkelerini by-passsetmektedir.

FATF tavsiyelerinin "Belirli müşteriler ve faaliyetler için ilave tedbirler" kısmı yasa teklifinde yer almamaktadır.

FATH 12 numaralı tavsiye kararında Siyasi Nüfuz Sahibi Kişilerden bahsetmiştir.

Buna göre yerli ve yabancı siyasi nüfuz sahibi kişiler ile yakınları tarafından gerçekleştirilen işlemlere konu olan fonların ve mal varlığının mali kurumlarca yakından takip edilerek kaynağının tespiti için tedbir alınması gerekmektedir. Kanun teklifinde bu tavsiyeye denk gelecek maddelerin düzenlenmesi gerekmektedir.

Komisyonaya gelen yasa teklifinde siyasi nüfuz sahibi kişiler ve ailelerine ilişkin tedbirlere yönelik herhangi bir maddenin yer almaması ilginç olmakla beraber teklifin gerçek ve BM'nin öngördüğü amacından koparıldığının da bir kanıtıdır. İktidar, BMGK kararları doğrultusunda düzenlenmesi gereken yasa teklifinde, bu gerekliliğin yanından bile geçmeyerek kendini ve yandaşını koruyacak şekilde kapsam dışı bırakmıştır. Yasa teklifinin FATH 12 numaralı tavsiye kararına uyumlu şekilde siyasi nüfuz sahibi kişiler ve ailelerine yönelik tedbirleri de kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerekir.

SONUÇ OLARAK

Paket, içerdiği birçok düzenleme ile başta Anayasa olmak üzere, mevcut yasalara, Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası sözleşmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkeme'nin kararlarına açıkça aykırılık teşkil etmekle beraber, Dernekler Kanunu'nda yapılmak istenen değişiklik, uluslararası hukuk başta olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve iç hukuktaki ilgili diğer düzenlemelerle uyumlu görünmemektedir. İlgili değişikliklerle amaç, kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanının önlenmesi ise, kanun maddeleri bu çerçevede kaleme alınmalı, düzenlemenin kapsamı belirtilen hususlarla sınırlandırılmalı ve gerekçede belirtilen amaçlar açıkça belirlenmelidir.

Yürütme organına verilen derneğin faaliyetten alıkoyma veya organ veya organlarındaki üyelerin görevden uzaklaştırılması yetkisinin Anayasa ve uluslararası hukuk ile uyumlu olmaması sebebiyle, örgütlenme özgürlüğü esas alınarak yeniden değerlendirilmelidir.

Soruşturma aşamasında olan bir dosya için verilecek ölçsüz bir tedbir hak kayıplarına ve mağduriyete neden olabilecektir. Bu anlamda ancak Mahkeme kararı ile ve çerçevesi belirli ve sınırlı olan hallerde bir düzenleme yapılmasının mümkün olması gerekmektedir

Örgütlenme özgürlüğüne sınırlama getiren söz konusu değişikliğin sivil toplum örgütlerinin görüşleri de alınarak yeniden düzenlenmesinde büyük fayda bulunmaktadır. Temel ilke ve prensipler başta olmak üzere, hazırlanacak Kanun ve ilgili yönetmelikler de dâhil olmak üzere tüm konularda görüşleri alınmalı ve bu çalışma gerçek anlamda katılımcılığı sağlamaya yetecek bir sürece yayılmalıdır. Nitekim sivil toplum örgütlerini doğrudan ilgilendiren bu tür konularda görüşlerine başvurulması uluslararası hukukun da bir gereğidir

Teklif aynı zamanda sivil toplum örgütlerinin örgütlenme ve kaynak geliştirme faaliyetlerini kolaylaştıracak, kişi ve kurumların bağış yapmasını teşvik edecek şekilde hazırlanmalıdır.

Teklif, mevcut 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu ile 5253 sayılı Dernekler Kanunu Anayasa ve Örgütlenme Özgürlüğü için Rehber İlkeler (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve Venedik Komisyonu) doğrultusunda gözden geçirilmeli ve iyileştirilmelidir.

Bu bahisle ve belirtmiş olduğumuz nedenlerle 2/3261 Esas Sayılı Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine Dair Kanun Teklifine ve Adalet Komisyonu raporuna katılmıyoruz. Saygı ile arz olunur. 21.12.2020

Züleyha GÜLÜM
İstanbul

Mehmet Ruştü Tiryaki
Batman

Abdullah KOÇ
Ağrı